

Kennis voor kunde & kunde voor kennis

30 november 2017

Samenwerken aan restauratiekwaliteit

Wat komt aan de orde

- **Erfgoed: archeologie en monumentenzorg**
- **Overeenkomsten en verschillen**
- **Kennis en kunde**
 - **Opdrachtnemende partijen**
 - **Opdrachtgevers**
- **Hulpmiddelen**

Erfgoed

Archeologie

- .Terreinen ('Landbodem')
- .Waterbodem & zeebodem
- .Beperkt aantal archeologische monumenten

Monumenten

- .Gebouwen, kunstwerken, gemalen, molens
- .Clusters van gebouwen (bv Hollandse Waterlinie)
- .Tuinen, parken, landschappen ('groene monumenten')
- .Stads- en dorpsgezichten

Verder:

- .Voorwerpen ('roerend', 'rollend')
- .Immaterieel erfgoed etc

Samenwerken aan restauratiekwaliteit

SIKB en ERM – actief voor erfgoed en water

SIKB

- **Archeologie**
(land en water, maritiem)
- **Water**
(grondwaterverontreiniging /
bemalen / waterbodembodem /
bodemenergie)
- Bodembeheer
- Bodembescherming

ERM

- **Gebouwde monumenten**
(incl kunstwerken, molens)
- Groene monumenten

Samenwerken aan restauratiekwaliteit

Omgaan met erfgoed

Erfgoed

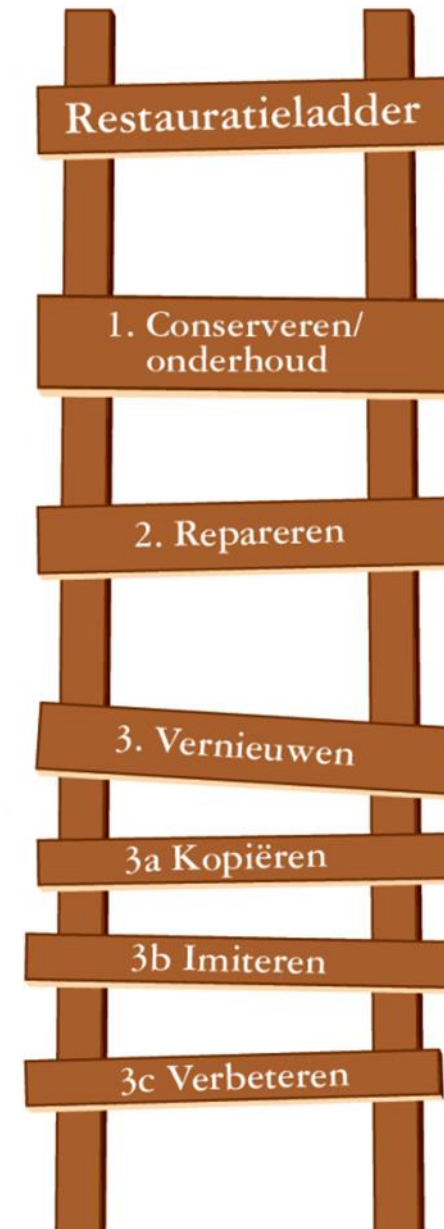
- .Uniek
- .Kwetsbaar
- .Weg = weg

Overheidsbeleid

- .Verdrag van Valletta (archeologie)
 - behoud in situ voor opgraven
- .Charter van Venetië (monumentenzorg)
 - Restauratieladder

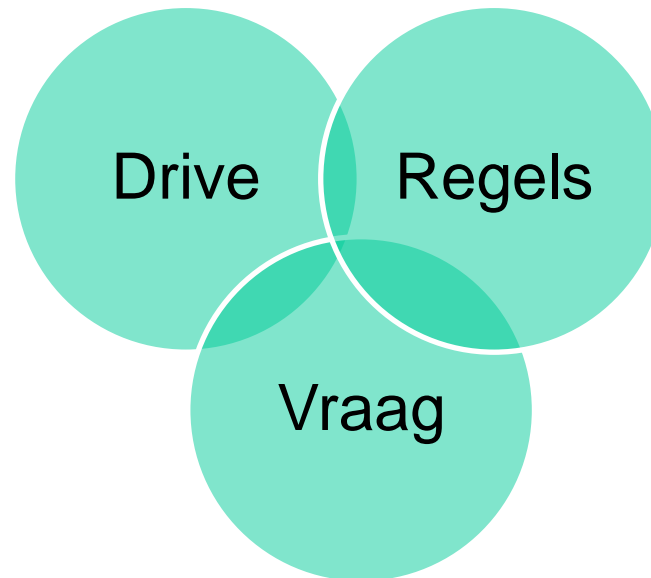
Interpretatie en zorgvuldig omgaan vereist kennis en ervaring

Samenwerken aan restauratiekwaliteit

Kwaliteit is een keten

Kwaliteit realiseren door **samenspel** van opdrachtgevers, opdrachtnemers, bevoegd gezag

Door:

- praktische werkafspraken (wat, hoe, ...)
- inzet kennis & ervaring
- borging

Samenwerken aan restauratiekwaliteit

Verskil in wettelijke sturing

archeologie	verplichtingen OG	--	verleiden
	verplichtingen ON	Erfgoedwet	verplichten
monumentenzorg	verplichtingen OG	Bouwbesluit / Wabo	verplichten
	verplichtingen ON	--	verleiden
bouw, bodem, asbest, ..	verplichtingen OG		verplichten
	verplichtingen ON		verplichten

Richtlijnen voor opdrachtnemers

Archeologie: uitwerking volgt werkproces archeoloog

.KNA-protocollen (proces en kennis)

- Programma van Eisen
- Bureau-onderzoek
- Veldonderzoek, opgraven
 - Specialistisch onderzoek
- Deponeren vondstmateriaal

.Register van actoren (kennis)

Monumentenzorg: uitwerking volgt de bouwketen

.Uitvoeringsrichtlijnen (proces en kennis)

- Architecten & adviseurs
- Hoofdaannemers & molenmakers
- Gespecialiseerde aannemers

Samenwerken aan restauratiekwaliteit

Wat heeft een opdrachtgever aan richtlijnen voor opdrachtnemers?

- **Duidelijkheid**
- **Efficiënt**
- **Legitimiteit / voldoen aan wettelijke verplichtingen**
- **Inspiratie**

SIKB Handreiking Waterbeheer en Cultuurhistorie

[Home](#) [Beleid](#) [Projecten/nieuwe werken](#) [Onderhoud](#) [Voorbeelden](#) [Begrippen en afkortingen](#) [Ik ben bezig met ...](#) [Links](#)

De waterschappen beheren een belangrijk deel van het Nederlands landschap. Al onze wateren zijn eeuwenlang intensief gebruikt, voor transport, voor landbouw, energieopwekking, om droogte te voorkomen of juist om het land droog te houden. Dit historische gebruik is voor een deel zichtbaar in het landschap en voor een groot deel onzichtbaar, omdat het onder water of onder de grond zit. Het kan hierbij gaan om de archeologische resten van een 15e-eeuws schip op een rivierbodem, zoals de kogge van Kampen, de Romeinse brug in de beek bij Tungelroy of verdrinken cultuurlandschappen zoals de Grote Waard. Dergelijke resten vormen de belangrijkste kennisbron over ons verleden.

Nederland kent verschillende landschappen en daarmee een rijk en gevarieerd bodemarchief, zowel op land als onder het wateroppervlak. Dit vraagt van de waterbeheerder om een zorgvuldige omgang met de zichtbare en onzichtbare resten uit ons verleden door cultuurhistorie vroegtijdig te betrekken bij een project of locatiekeuze. Dit verbetert niet alleen de ruimtelijke kwaliteit, maar voorkomt ook vertraging in de uitvoering. Deze handreiking kan u helpen cultuurhistorie een volwaardige plek te geven in het waterbeheer.

De handreiking geeft informatie over mogelijkheden en verplichtingen rondom archeologie, monumenten en cultuurlandschappen, bij water gerelateerde projecten. Naast informatie per onderwerp, kunt u met deze handreiking voor de meest voorkomende ingrepen helderheid krijgen over de te nemen stappen om mogelijkheden te benutten en om aan verplichtingen te voldoen. Hierbij zijn taken en verantwoordelijkheden van u en andere betrokken partijen beschreven.

De Handreiking faciliteert hiermee twee verschillende doelgroepen: de projectleider die een concrete ingreep voorbereidt en de beleidsmaker die meer informatie wil over de omgang met erfgoed bij projecten met ruimtelijke gevolgen, zoals beekherstelprojecten, ontwikkelen natte natuur, aanleg natuurvriendelijke oevers, enzovoorts. Ter illustratie en inspiratie zijn enkele voorbeelden opgenomen van projecten waarin de omgang met archeologie en erfgoed een duidelijke plek heeft gekregen.

Verder kent de handreiking een uitgebreide begrippen- en afkortingenlijst.

Beleid

Op deze pagina worden beleid en wetgeving met betrekking tot cultuurhistorie behandeld, waar u als waterbeheerder mee...

Projecten/nieuwe werken

Hier is aangegeven hoe u in uw projecten rekening kan houden met archeologie, monumenten en cultuurlandschap. U vind...

Onderhoud

Bij het onderdeel Onderhoud treft u meer informatie aan over cultuurhistorie bij onderhoudsprocessen...

Voorbeelden

Op deze pagina worden een aantal voorbeelden gegeven van projecten die te maken hebben gehad met archeologie...

Begrippen en afkortingen

Ik ben bezig met ...

Vind in een paar eenvoudige stappen uit hoe u in projecten, nieuwe werken en onderhoud de waarden van archeologie...

INSTRUMENTEN
VOOR EENVOUDIGER
EN BETER
BODEMDEHEER

SIKB Handreiking Waterbeheer en Cultuurhistorie

Ik ben bezig met ...

← TERUG Home / Ik ben bezig met ... / Projecten

- **Projecten**
- Nieuwe werken
- Onderhoud

Projecten

- Ik ben de ingreep aan het voorbereiden
- Ik heb mijn planning rond en nu blijkt archeologie opeens ook een rol te spelen in de voorbereiding. Wat moet ik nu doen?
- Ik ben een ingreep aan het uitvoeren en kom archeologische resten tegen. Wat moet ik nu doen?

monumentenregie

tips en inspiratie voor opdrachtgevers

1 INITIATIEF & DEFINITIE

2 ONTWERP & VOORBEREIDING

3 REALISATIE

4 AFSLUITING

Peter Stutvoet over de
Initiatiefase

Duurzame restauratie van
monumentaal hofje

Blog Edwin Prins

Welkom!

U gaat restaureren? Deze site van de stichting ERM kan u inspireren en adviseren. Met tips, voorbeelden, achtergrondinformatie, stappenplannen en links. Zodat u als opdrachtgever de regie kunt voeren. Met het helpen om de juiste vragen aan architect, aannemer of andere uitvoerder te stellen. De tips op deze site zijn gebaseerd op ervaring, maar vormen geen receptenboek; iedere restauratie is weer anders en verlangt zijn eigen benadering.

Erfgoednieuws

- > "Thuis met de schoorsteen in zicht"
- > Restauratie Jongerius-kantoor in Utrecht stap verder
- > Wat brengt de toekomst voor het Concordia-gebouw in Utrecht?
- > Amsterdams erfgoed van de week | De Bijlmer vieren
- > Het Kasteel van Guédelon, een 'nieuwe' middeleeuwse burcht
- > 65 panden in Zierikzee staan onterecht op de gemeentelijke monumentenlijst

tien gouden regels voor de
opdrachtgever

geld besparen met
duurzaamheid

opdrachtgever en overheid

opdrachtgever en kwaliteit

opdrachtgever en
herbestemming

[Home](#) » [Algemeen](#) » 10 gouden regels voor de opdrachtgever

10 gouden regels voor de opdrachtgever

1. Behouden gaat voor vernieuwen

Dat behouden voor vernieuwen gaat mag als een hoofdregel gelden. Erfgoedzorg heeft twee hoofddoelen: we hebben erfgoed zodat we ervan kunnen genieten en we behouden het om het door te geven (aan komende generaties). Volg daarom de regel 'behoud gaat voor vernieuwen' niet krampachtig. Ook de beleving (het kunnen genieten) speelt een rol in de afwegingen. Bij het beoogde evenwicht vernieuwen we zo min mogelijk, maar vaak ervoor daarin niet door te schieten. (Een monument mag er oud uitzien en de sporen van jaren vertonen; het mag er echter niet verwaarloosd uit gaan zien.)

Sleutel: behouden én genieten.

2. De klant... is allereerst het monument

De gebruiker van het gebouw is een passant. Mensen werken er (soms vele) jaren en uiteraard hebben ze recht op een goede, gezonde en veilige werkplek. Maar eisen die worden gesteld veranderen meestal sneller dan de mensen die in het monument werken. Wees kritisch waar het de eisen en wensen van de gebruiker betreft. Probeer te voorkomen dat telkens in het monument ingegrepen moet worden. Denk vooruit; streef naar duurzame aanpassingen en voer die zo mogelijk uit op een manier waarop ze ook weer gemakkelijk ongedaan gemaakt kunnen worden... het liefst zonder dat ze sporen in het monument achterlaten.

Sleutel: duurzaam; reversibel.

3. Een goede voorbereiding is het halve werk

Veel restauratie- en reparatiewerk (sommigen zeggen: het meeste) heeft betrekking op eerder restauratie- en reparatiewerk. Het loont de moeite om onderhoudswerken zorgvuldig voor te bereiden en uit te voeren; om niet zomaar het standaardmateriaal toe te passen of een doorsnee bouwvakker aan het werk te zetten. De initiële kosten zijn dan wellicht hoger, maar die worden meestal gemakkelijk terugverdiend. Bij ingrepen en onderhoud is de belangrijkste vraag of het werk compatibel is: of het technisch en esthetisch past in de gegeven situatie.

Sleutel: zorgvuldig, gedegen, vooruitzien, compatibel.

4. Ervaring en vakbekwaamheid

Kennis en ervaring zijn de sleutels tot vakbekwaamheid. Een verkeerde aanpak blijkt soms direct, in andere gevallen pas na enkele jaren. Kies -zeker op die plaatsen waar het er echt toe doet- voor mensen met bewezen kennis en ervaring.

Schade aan uw monument

Praktische tips voor vakkundig berstel

Uw monument energiezuinig

Praktische tips voor verduurzaming

Zorg voor uw orgel

Praktische tips voor dagelijks beheer

ERM
Stichting
Erkende
Restauratiekwaliteit
Monumentenzorg

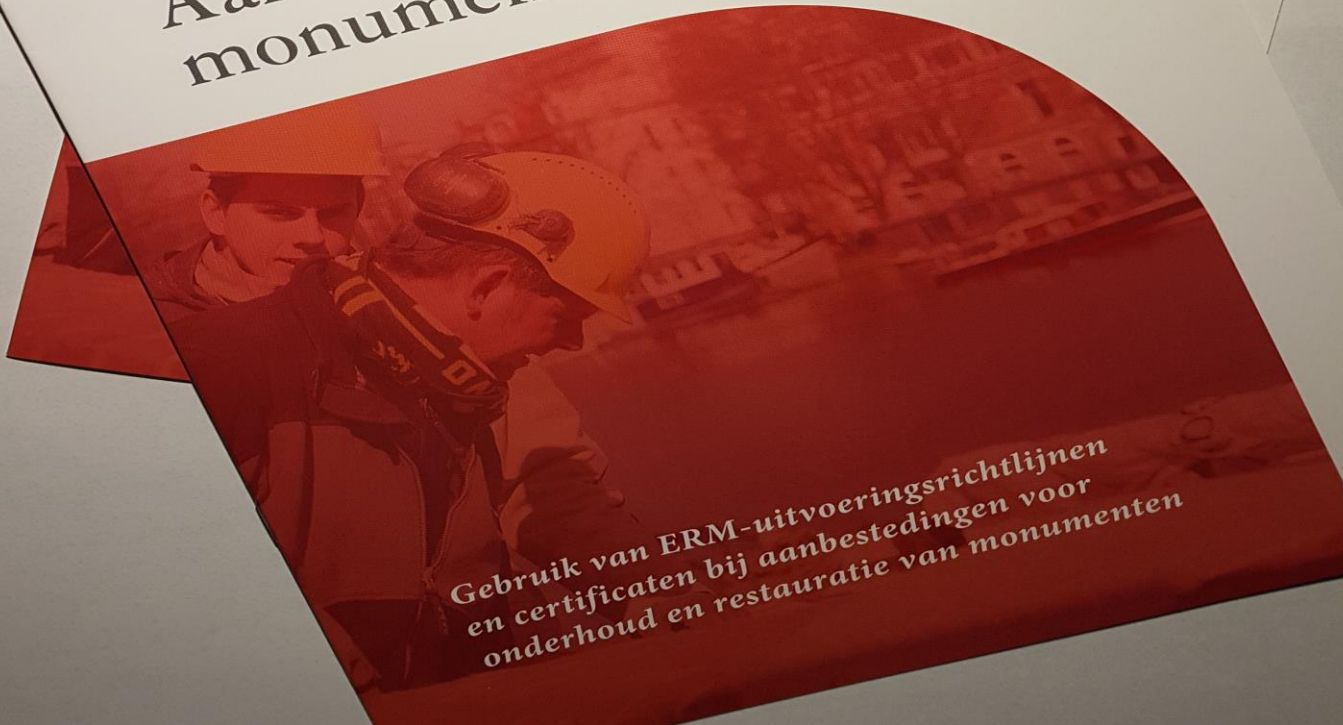
PIANO • EXPERTISECENTRUM
AANBESTEDEN

ERM
Stichting
Erkende
Restauratiekwaliteit
Monumentenzorg

PIANO • EXPERTISECENTRUM
AANBESTEDEN

Aanbesteden bij monumentenzorg

Gebruik van ERM-uitvoeringsrichtlijnen
en certificaten bij aanbestedingen voor
onderhoud en restauratie van monumenten

ERM
Stichting
Erkende
Restauratiekwaliteit
Monumentenzorg

PIANO •

Samenwerken aan restauratiekwaliteit

Samenspel van opdrachtgevers, opdrachtnemers,
bevoegd gezag

Vershil in wettelijke sturing → ander accent in
kennisoverdracht

Door:

- praktische **werkafspraken** (wat, hoe, ...)
- inzet **kennis & ervaring**
- borging

Samenwerken aan restauratiekwaliteit

Q?

Samenwerken aan restauratiekwaliteit